א) **כיצד** אמערימין על הבכור מבכרת שהיתה מעוברת ב) אומר מה שבמעיה בשל זו אם זכר עולה ילדה זכר יקרב עולה ואם נקבה זבחי שלמים ילדה נקבה תקרב שלמים אם זכר עולה ואם נקבה זבחי שלמים ילדה זכר ונקבה הזכר יקרב עולה והנקבה תקרב שלמים ילדה שני זכרים ג) אחד מהם יקרב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמיו חולין ילדה שתי נקבות אחת מהם תקרב שלמים והשניה תימכר לחייבי שלמים ודמיה חולין גילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן: **גמ'** אמר רב יהודה דמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם תנן ג) אומר אדם מה שבמעיה של זו עולה עולה אין שלמים לא ד) [ואת] אמרת דמצית מפקעת ליה מקדושתה אמר לך רב יהודה ה"מ בזמן שבית המקדש קיים כי קאמינא אנא בזמן יהזה דלא חזי להקרבה אי בזמן הזה מאי למימרא מהו דתימא נגזר דלמא נפיק רוב ראשו וקשדי ביה מומא ואימא הכי נמי אפילו הכי הא עדיפא ה) ו(יתירא) ז) מדאתי ביה לידי גיזה ועבודה: אם נקבה זבחי שלמים: נקבה מי קא קדשה בבכורה סיפא אתיא לבהמה דהקדש ו): ילדה שני זכרים כו': אמרי אי בהמה דהקדש היאך דאקדיש עולה ז) חליהדר עולה אידך נהוי בקדושתיה דאימיה סיפא אתאן לבהמת חולין ח): ילדה טומטום ואנדרוגינוס כו':
אמאי

כיצד מערימין. אם זכר עולה. מפרש בגמ' דדוקא נקט עולה דלא נחתא מקדושתיה אבל שלמים לא דנחתא מקדושתייהו ואם נקבה זבחי שלמים נגמרא פריך ונקבה מי קא קדשה בבכורה. כלומר ול"ל להתפיסה בקדושה ג) ומוקי לה בבהמת הקדש ואין רצונו שיחול עלה קדושת האם ורוצה להתפיסה בקדושה אחרת וסיפא דילדה שני זכרים מוקי לה בבהמה דחולין וא"כ מיירי רישא וסיפא בחולין ומציעתא בבהמת הקדש ותימה למורי הרמ"ר ה)למה לא דחק לאוקומי מציעתא בבהמת חולין הרי סיפא דבחולין איירי ואפ"ה אתפים בזבחי שלמים ותירץ משום דבעי לאוקומי אכילד מערימין:

ט) **קסבר** רשב"ג ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין. לפיכך אין קדושה חלה על טומטו' ואנדרוגינו' שהרי קודם שתחול קדושת האם עליהם היו ככר בעלי מומין לפיכך אין קדושת האם חלה עלייהו וגם בקדושת פה לא קדשי כיון שהן בעלי מומין ואין דעתו על בעלי מומין דאי קסבר ממעי אמן הן קדושין אם כן נחתא קדושת האם עלייהו משעה טו) שנמלאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמי' טז)ולה דאי ממעי אמן הן קדושין לא חיילא קדושת הפה עלייהו והוי בקדושת האם ומטוניה דאם וא"ת מנלן דטעמא דרשב"ג משום דקסבר בהוייתן הן קדושין דלמא טעמא דרשב"ג משום דאין דעת המקדיש כי אם לזכר ודאי ולנקבה ודאית כדאיתא ריש פרק מי שמת (ב"ב דף קמ:) וי"ל דמוכח שפיר דקסבר בהוייתן הן קדושין דאי טעמא משום דאין דעת המקדיש כ"א לודאי מ"מ תקדוש בקדושת האם יז) וקאמר דאין קדושה חלה עלייהו כלל וא"ת לרב חסדא דאמר בבכורות פ' על אלו מומין (דף מא:) יח)דטומטום ואנדרוגינוס לא במקדש ולא במדינה רבי ישמעאל אומר אין לך מום גדול מזה ותכ"א איתו בכור יט) ונגזז ונעבד וקאמר בגמרא עלה אמר רב חסדא מחלוקת באנדרוגינוס אבל בטומטום ד"ה ספיקא וקדושה מספיקא וישחטנו ולאחר שחיטה תבדק אם זכר הוא או נקבה ואמאי קאמר רשב"ג דאין קדושה חלה עליהם וי"ל דלרב חסדא הכי נמי קדושה חלה על טומטום והא דקאמר אין קדושה הייתו קדושת הפה דאין דעתו כ"א לזכר ודאי או לנקבה ודאית כדאיתא פרק מי שמת (ב"ב דף קמ:) והא דקאמר הש"ס דאי ממעי אמן הן קדושין הא תפסתינהו קדושת אימיה לא אתיא כרב חסדא וא"ת הכא אמר דלמ"ד בהוייתן הן קדושין אין קדושה כ) חלה על טומטום ואנדרוגינוס והרי הן כבעלי מומין דאין קדושת הגוף חלה עלייהו ובכרים יוצא דופן (נדה דף מ:) מצריך קרא עלייהו דאם כ) עלו ירדו אלמא קדישי אפילו למ"ד בהוייתן הן קדושים ולמה לי קרא מאחר דדיינינן להו כבעלי מומין דאין קדושת הגוף חלה עלייהו וה"נ קשה מפ' בתרא דזבחים (דף קיב.) הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטריפה והיוצא דופן שהקריבן בחוץ פטור שנאמר לפני משכן ה' כל שאינו ראוי לבא לפני משכן ה' אין חייבין עליו ופריך בגמ' (שם דף קיד.) עלה תיפוק ליה מואל פתח אהל מועד עד דמסיק בוולדות קדשים וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין אלמא משמע דשפיר הן כא)[ראוין] לבא לפני פתח אוה"מ ואי לאו דממעטינן להו מלפני משכן ה' לא ממעט להו מפתח אהל מועד וע"ק לפי מה דפרי"י בפ' מרובה (ב"ק דף עו:) גבי הא דאמר או עז להוציא את הנדמה וקשה לר"י נפק ל"ל קרא למעוטי נדמה תיפוק ליה דבעלת מום הוא מדאיתני הוה ליה מומא כדאיתא ריש בכורות (דף ו:) ותירץ ר"י דאיצטריך קרא למעוטי נדמה דולדות קדשים דמהו דתימא דליקדשו אגב אימיה קמ"ל או עז דלא וקשה מ"מ כיון דממעטינן מאו עז למעוטי נדמה דולדות קדשים דחשבינן ליה כבעלת מום וכ"ש כלאים דגריעי טפי כדאיתא פרק מרובה (ב"ק דף עח.) דדייק הסתא כלאים איתרבו נדמה מיבעי אלמא גריעי כלאים מנדמה וכיון דממעטינן אפילו נדמה דולדות קדשים מאו עז כדפרי"י כ"ש כלאים דגריעי וא"כ קרא דזבחים דלפני משכן ה' דמצריך התם למעוטי כלאים למה לי הא לאו ראוין הן לפתח אהל מועד וי"ל לעולם פשיטא לן דהני דתניא בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) לא קדישי כלל ואפ"ה איצטריך לפני משכן ה' למעוטינהו דאין חייבין עליהן בחוץ ה)דלאו מפתח אהל מועד לבד לא מצי למעוטינהו שהרי הן ראוין לבא לפני פתח אהל מועד עם אמן בעודן בבטן אמן והיא בהמת קדשים אע"ג דהוולדות לא קדישי כלל וה"נ ניחא ההיא דיוצא דופן דאיצטריך קרא למעוטינהו דאם עלו ירדו אע"ג דאין עליהן שום קדושה אלא שהן ראוין לבא בעזרה עם אמן כשהאם קדושה אע"ג דהן עצמן לא קדישי כלל:

אמר רב יהודה מותר להטיל מום בבכור. כדאמר בבכורות (דף לה.) גדיא באוניה אימרא בשיפוותיה וא"ת לימא דרב יהודה דהכא פליג אדרב הונא פרק בהמה המקשה (חולין דף סט:) יוצא שליש ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שליש אחר הרי זה קדוש בבכורה דכי נפק רובא לבסוף איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא הוה קדיש ה"נ ניחא גבי מטיל מום כב)ויש לחלק בין מטיל מום למכירה דבמכירה יש לטעות יותר שמא ימכור אחר יציאת רובו כג):

הא עדיפא יתירא מדאתי ביה לידי גיזה ועבודה. פי' אין בו מום צריך להשהות ואיכא למיחש דלמא אתי לידי תקלה דגיזה ועבודה אבל השתא דיש בו מום שמיט ליה כהן ולא אתי לידי גיזה ועבודה דלמה ישהנו ואר"ת דהשתא נהגו העולם למכור קלת מן האם כד)כדי להפקיע הוולד מן הבכורה וטוב הוא לעשות כן ובלבד שיקנה לו קנין חשוב כמו הגבהה דבהמה דקה או משיכה וקנין כסף עמו ואע"ג דאיכא פ"ק דבכורות (דף ג:) גבי רב מרי בר רחל מקני לעובד כוכבים כו' וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל וקאמר עלה דהא דכלאי משום דמפקע להו מכהן והוי איסורא לעשות כן כה)אי איתא משום דרב מרי ידע לאקנויי קנין גמור וכ"ע לא ידעי וסברי דמילתא בעלמא עבד ואתי לידי תקלה ואנן קי"ל כלישנא בתרא דבעיא קנין גמור ואפילו ללשון ראשון נמי ניחא לן טפי למוכרו לעובד כוכבים מלהטיל בו מום קודם יציאת רובו דלא אתי למיטעי להטיל בו מום לאחר יציאת הרוב משום הכי טוב לעשות כן כו)ולמכור קלת מן האם לעובד כוכבים קודם לידה והכי עדיף טפי דלא אתי לידי תקלה דגיזה ועבודה:

מערימין ה) . להפקיעו מכהן ולהפרישו למוכתו: **ילדה זכר יקרב עולה.** דבכור לא קדיש אלא י) ברחם וכיון דמעיקרא אתפסיה בקדושה אחריתי תו לא חיילא קדושת בכורה: **ואם.** אמר אם ילדה נקבה תהא זבחי שלמים ילדה נקבה תיקרב שלמים: **ילדה שני זכרים.** על שניהן חלה קדושת עולה דהא קאמר אם זכר יהא עולה ומיהו לא נדר אלא חד הלכך [א] הוא יקריב האחד לנדרו והב' ימכר לצרכי עולה יא) ודמיו חולין: **גמ' עולה אין.** הואיל וכליל היא שרי לשנויי קדושת בכורה לקדושתה אבל שלמים דקדושה קלה היא אסור לשנויי לכתחלה קדושת בכורה לקדושתייהו וכ"ש שאסור להטיל בו מום דמפיק ליה מקדושתיה לגמרי יב): **דלמא נפיק רוב ראשו.** וקדיש ליה רחם והדר שדי ביה מומא והוי מטיל מום בקדשים קמ"ל דלא גזרי' דהוא יזהר להטיל בו המום משעה שילא מעט קודם שילא רוב ראשו כדאמרינן בבכורות (דף לה.) גדיא באוניה שהגדי יולא דרך לדעיו ונראות האזנים תחלה ואימרא בשפתיה שפי הטלה יולא תחלה: **הא עדיפא.** למישרי להטיל בו מום הואיל ועדיין לא קדיש כדי שלא יצטרך הכהן לשהותו יג) אלא ימהר לשוחטו דאי לא שדי' בי' בעי לשהויי עד שיפול בו מום ואדהכי והכי אתי לידי גיזה ועבודה: **חסירא** ד) **עדיפא.** כלומר שמחסר ממנו אבל קודם יציאת רובו ויעשנו בעל מום: **נקבה מי קדשה בבכורה.** דבעי לאיערומי עלה דקאמר כילד מערימין וקחשיב להן: **לבהמה דהקדש.** דאם חטאת היא ונתעברה ורולה להעריס שלא ילך למיתה דולד חטאת למיתה אזיל ישנהו לקדושה אחרת וקמ"ל דוולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ולא במעי אמן וכיון דעדיין לא קדיש בקדושת אמו מני לארכובי עליה קדושה אחריתי דלכי מתיליד לא הוי ולד חטאת: לשון ירושלמי **נקבה מי וכו'** (א) **במבכרת דקדשים.** בבהמת הקדש כדפרישית. והאי מבכרת לאו דוקא אלא איידי דתנא רישא במבכרת דחולין נקט נמי הכא לשון מבכרת: **אי בהמת הקדש היא.** אמאי השני ימכר לחייבי עולה האי קמא דנפיק ליהוי עולה ואידך לכי מתיליד ליהוי בקדושתה (ב) דאימיה: **הך סיפא.** דילדה שני זכרים אתאן לבהמת חולין והוי רישא וסיפא בחולין ומליעתא יד) בהקדש:
אין

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה יג:
ב ב מיי' פט"ו מהלכות מעה"ק הלכה ח:
ג ג ד מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה יד [טוש"ע י"ד סי' שיג סעיף ז]:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לשון ירושלמי וכו' במבכרת נ"ב כן הוא גי' ירושלמי בפתירון: (ב) ד"ה אי בהמת וכו' דאימיה ומשני הך סיפא כצ"ל והד"א:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ילדה. הוא ל"ג:

◆

מוסף רש"י

כיצד מערימין על הבכור. להפקיעו מכהן וליהנות הוא בו (לעיל י.). ילדה זכר יקרב עולה. ומקריבו לחובתו דהא אם היה מחויב עולה, משום דקדושת עולה דקדמה חיילא עליה,

מסורת הש"ס

א) [לעיל י:], ב) ב"ב קמ:, ג) נ"ק מ"ו, ד) [נ"ל חסירא], ה) נ"ל לכור, ו) [ל"א חסירא נ"ק], ז) [בקדושה אחריתי נ"ק], ח) [למה לאוקומי מליעתא בבהמה דהקדש הרי סיפא נ"ק], ט) שייך לדף כה., י) [לה ולא חיילא קדושת הפה עלייהו אלא הוי בקדושת האם וכו' והשאר יש למחוק נ"ק], כ) [יולא דופן וכלאים דאם נ"ק], ל) נ"ק, מ) [נ"ל דאלו], נ) עיין רש"ק שכתב שדבריהם מגומגמים ועי' תוס' חולין שם ובתוס' בכורות לה. ועי' נ"ק שגורס גי' אחרת בתוס', ס) [נ"ל או בעינן לימאן], ע) גי' רש"ק או.

◆

רבינו גרשום

באיטליו דנוהגין בזיון למוכרן בשוק פ"ש משום דבזיון דשרית ליה לנהוג בהן כמו שירצה לשוקלן ולמוכרן בשוק מוסיף ופריק אותו ביוקר הכא נמי כיון דשרית ליה דמרגיל מוסיף ופורק ביוקר: אמר רב מרי. לית ליה לר' אלעזר הא פ"ש דמה שמשביח בעור פוגם בבשר הלכך לית ליה: במערבא אמרי משי"ה אסור דנראה כעובר עבודה בקדשים: ור' יוסי

שיטה מקובצת